

Հ Ե Ք Ի Ա Թ Ն Ե Ր

ԿՈՒՌՔՅ ԹԱՔԱՎՐՈՒ ԽԵՔԱԹ՝

Կուռք թաքավոր մեկ անողորմ, անկուշտ, անաչք-տնիրես, համ էլ անմախ մարթ էր:

Էնկանդար անողորմ էր, որ ուր քյուլֆթին՝ բիթունին արտց դարդավարամ, որն ուր խեղանց, որն մեռան, մնացին մենակ իրեք լաճ:

Ասիցի որ անկուշտ էր, համա ինչխ անկուշտ՝ ուր աշխրթի մեշ ինչկանդար մալ-ուավար, ինչկանդար կյել-կյաղան որ կին, սավայի մեշ կրմիրու շնից, բիթունին պրոնեց խում-խում կերավ: Գյնա չկշտացավ: Նտ տառցավ տյաշտերաց կար-կանաշ արածաց, գյնա չկշտացավ, մկա էլ ծառեր քյակեց՝ կրոժեց: Ըսրսկնա անելով, որ աշխարք տառցուց չոր անապատ: Դորիս ուր ումուտ տրեց վեր մեշ ցորնի առտի:

Լաճերաց ճոշի ծեռ մեշ հերկեն մյարտակ տվեց՝ կտյնցուց էտր առտին նորադար: Առատվե շուր իրիկուն, էտր ճոշ լաճ, պիտի առտի էս կյլխուց էն կյլոխ վաղեր, հուշտ-հուշա կանչելով, մյարտակ դեխ երկնուց խավքեր թաղթրիեր, որ չըլնի թե էտր երկնուց խավքերաց մեշ ըրդան իճներ վեր առաին, մեշ խաա ցորեն կըարցեր:

Մեկ շոք օր լաճու քյուն տարավ: Կուռք թաքավոր աղորթ ի, անաչք էր, համա ակընջներ սուր ին, խեստ «հուշա-հուշտի» ծեն կըտրվավ, իմցավ որ լաճ քյրներ ի. էկավ առեց ոտաց աակ, տուր թե կուտաս, էնկանդար պարկեց, լաճու քիթ-մուրթ աափկըցուց, լալուց աշկեր նեղցան, խելք կնաց:

Ըսրսկնա էլ խելք կնացուկ էլ թողեց՝ մոանն Կտաացավ:

Իսոր կյմիրու շուն, լաճուն էնկանդար լրկըստեց, շուր խելք պիրեց կյլոխ, վերճն էլ կյաղտիկ տաաց.—Քյանի քյու խեր քնուկ ի, իլի՜, ես ինեմ

քյու առաճ, քյե ճամբախ շանց տամ, խըղրաց էրթանք սառն աշխարք, էնտեղ մենք տատենք, մենք ուտենք, խաղտր տիր աղեկ կըլնի, քյանձ Բե մնանք էսա չոր-կոփկ աշխարք:

Ըտրսկնա էլ կուռք թաքավոր կյմիրու շունն էլ, ճոշ լաճն էլ թողին մոտից փախան:

Մեկել օր կուռք թաքավոր մյատտին իտուր միճնեկ լաճու ծեռ՝ կտյնըցուց սոտին նորադար, աաաց.—Մեշ երկնուց իավքու ոտ կպեր ի իմ աշխրթի խողին, քյու ճոշ պըռտուճ քյու ակտնչ կթողնեմ: Խեստ էլ թալեց լաճու բեղ-մուրուս պրոնեց օլլորկանց: Մուրուսի ցավի ահու, խեղճ լաճու ոանք-ըռունք իրիսից թրուավ, տեղընցով, տառցավ ինչխ աշաշաի դառդարու: Երկնուց թըռնող խավքեր որ իտոր տողտըղալ տիսան տիժտրեներ էկավ, կըռկրուղով ծեն տվին.—Տղա՜, ասիցին, ըտրսկնա տողարղալով այու չես կանա քյու խորից աղատվե, շումքի էն անմախ ի. իլի վեր, մեր կրոկըռոցի ծենի իաիվանց արե, մենք դոր կիճնենք, այու էլ էնանդ կայնի, քյե տունտեղ շինի, աանրտ պյուլորն էլ բաղան քյաշի, որ ինս-չինս շմտնի քյու առն, քյե խամար ապրի:

Միճնեկ լաճ լստվ, էլավ վեր, երկնուց թռնող խավքերաց կրոկըռոց, էնան էլ ինոնց կյետին ինդյող շյուքեր պրոնեց, խորից կյապիկ, խոր աշխրթից փախավ: Էն փախենն էր, որ փախավ:

Կուռք թաքավոր, որ տիսավ էսա էրկու լաճեր փախան, հերսեր թափեց վեր պըստիկ լաճուն, պրոնեց չըլտրցուց, կըլոխվեր կապնդ ուր շաղրի սնից, թողեց պյարկ տրիվի տակ, պինք պառկավ բոհաթ քյնավ:

Պրսաիկ լաճն էր, պյարկ արիվուց խաշվավ, տառցավ սե քյոմուռ, կյլոխվեր էլ որ կապուկ էր՝ պըռկըներ ուռան, աշկեր ըկլորցան, րտրսկնա կերպարանքից ինգյավ:

Ասլան-կափլանթերաց տիժար էկավ: Էկան, ինոր կապեր կրոժիցին, խանիցին կտյնըցուցին վեր ոաաց: Ասիցին.—Մո՜, տողա՜ քյու քյաֆըր

¹ Պատմեց արճակցի ծերունի Դավիթ Միրզոյանը՝ 1931 թ. Երևանում:

խորից քչև պրոֆուժ չկա, ինչ, քյու իրենան արա
դեխ աղոթքան, կնա, էտր աղոթքան-աշխարհի
տերեր որ կան՝ մեր էլզյուն-էլաշիրեներն են, քյու
խոր օնո՝ ինոնց չի խասեն:

էտա պրոստիկ լաճն էլ էլավ, տկուր, փան-
յանդակ սեվցուկ, փախավ, փախավ կրնաց շուր
աղոթքունի աշխարհ:

Անմախ, անոյորմ, անաշք-անիրես կուտք
թաքավոր մնաց մեն-մենակ ուր ավերակ-անա-
ուս աշխարհքի մեջ:

Իրկնուց իրեր խնձոր իճավ, մեյն ասողաց,
մեյն լսողաց, մեյն էլ էս կրսեն մե կրսա արող-
ներաց:

ԱՍՐԷՋԱԿՈՒ ԽԵՔԱԹԻ

Մեկ աշխարհքի մեկ մեկ ապրյաւ խալիվոր
մարթ կրնի:

Յինքն ի, ուր պառավ կնիկ, մեկ էլ ուր խա-
սուկ աղչիկ իտոնց ապրուստըն էլ էն ի, որ էտա
աղչիկ կերթա, տյաշաերաց պանջար-մանջար
կպիրի, մեր կտանի կուտա ուրանց պանդին
արկերցներաց, իտոնք էլ որոն խաց կուտա,
որոն ծավտր-մավար, սրոն թար-թացան, կպիրի
որ կրնցուցեն:

Օրմ էլ էսա աղչիկ կասի.—Այ՛ խեր-մեր,
չուր Էսորոն ծեղնից պախիր եմ, համա ասարծուց
ինչրիս պախում, ախրո ես ծոցվոր եմ, էսոր-վաղն
էլ իմ հիժ կրնի:

Խեր-մեր կուտան մեկ ուրանց կյլխուն, կա-
սեն.—էսա ինչ սե ես պիրի վեր մե. մեր աղքյո-
ւաթեն խերիք չկր մե, մրկա էլ րենամուս տառ-
ցանքս Լեղի՛, կասեն, րտրե պուրեպուպ ասա՛,
տյաշաի խովիվ-նախարթթեներից ո՛ր շան թու-
լին ի էտա պյունն արե, տանք տառ-ղիվանի,
րալրի պիրեն կայնցուցեն վեր քչև, վեր քյու
նմին տեր:

Աղչիկն ի, կասի.—Այ՛ խեր-մեր, վիր՝ վրեն
շառ թախմ, որ ես էլ չեմ կիսե վսվ էր: Մեկ օր
էն պառու սարն ի կնացե, տխարի մոտ նստուկ
պանջար կիսաքիկ, մեկ էլ մեր սնորի էն թարա-
րից մեյն խակյուկ-կապուկ ապավարի ավջի էկավ:
Նստավ մտաքս, պրուցիցինքս Դե, ջրհնի խկթ
էր, չրֆայմա, որ էտա մեյն արրով պիտի ծոցվոր-
նամ: Ջրուցիցինքս, պրուցիցինքս, կամքս առեց,
ուր արածն արաց, թողեց կրնաց:

Խեր-մերն ի, կասեն.—Աղչի՛, տյու անից
սյուս մի՛ լյնե, մենք էլ մարթու պյան շասենք,
թո տուտ-արկեց չիմնան, շուր քյու պիճն րլնի:

¹ Պատմեց արձակցի ծերունի Դավիթ Միրզայանը՝
1931 թ.:

ւորա տիսնանք ինչ խող տանք վեր մե կյլխուն:

Դորուա էս խալիվոր էնան պառավ կրնու-
տեն՝ վեր-տիր կանեն. թե էտա պճին ինչքիս
սըթրեն:

Պառավ կասի.—Պիճն րլնի թե էլ. խեխտենք,
թալենք շներաց:

Խալիվոր կասի.—Մո՛, կնի՛կ, մեր ախչկուն
ասածով՝ էտա ավջին վեր ինոր դոռ չի արե, էլա-
իսա ասրղաղա մարթ ի իլե Արե. մենք էլ ինոր
ժառանքին պախենք-պախպանենք, թե որ օրմ
չէ, օրմ էկավ՝ ուր ժառանքին տեր կայնավ. թո
կայնի, թե չէկավ, ավիլի աղեկ, մենք կտառնանք
ասրղաղա ժառանքի տեր:

Վասալում, աղչիկ կայնավ վեր ոտաց, լաճրմ
պիրեց:

Պառավն էր՝ ճիժ պրոնեց թալեց պարկ
իոներ: Խալիվոր, էտա թաղկին ծեռ պարղեց
կրակի մեչից ճիժ քյաշեց տուս Զամա, էլ ի՛նչ,
ճիժ կյլոխ-մլոխ, աշ թեվ վառվուկ, Լտըսկնա
սախկաստ-քյաշսլ էլ մնաց:

Ժամանակ կրնցնի, խալիվորն էլ, պառավն
էլ ուրանց աղչիկն էլ կրմենեն: Չաչալն էլ խեխա-
ցի մարթ առա կուկյա, կրպակվի, լաճրմ էլ
ուրան կրնի, համա հյա կմնա աստծու աղքյաւ,
չու՛թի սախկատ էր, ոչ մեյն էլ ինոր սարակ չին
պրոնե՝ որ պիրեր ուր ապրուսա աներ: Էաա խե-
րիք չէր, սաղ կյնղով էլ իտուր սախկրտութեն,
պրծութեն իրես կուտին:

Օրմ էլ սիւսա շատ կրցվի, կառնի ուր կնիկ-
աղեն էտա տեղեն կէրթաւ: Կէրթա-կէրթա, կրխա-
նի մեկ ուրիշ կրոալի խող: Մեկ պանցրիկ քյոշկի
առած կկայնի, քյոշկի տիրոջ աղաճանք կանի, կա-
սի.—Աղա՛, կարիրական մարթ եմ, մեյն սթար աուր
իմ քյուլֆրթին, շուր ես պեսից-ղենից վաստակ
անեմ, պիրեմ քյու աղեկութնի արկից այուս կյամ:

Ջանգին կծծպա, կասի.—Մո՛, չաչա՛լ, տյու
ինչ ես, որ քյու սվածն ինչ րլնի: Հախի խամար
չէ, համա ես ասրղաղա մարթ եմ, իմ սյուոն
Լկած կարիրականին հյա էլ ծեռ թալեր եմ, մե-
նակ թե ձիկ մեյն խասյաթ կա, առաճուց պիտի
իմնամ, իմ քյոյղեն պրնակվող մարթ ինչ խու-
նարի տեր մարթ ի:

Չաչալ կասի.—Աղա, ես իրեք խունար ունեմ,
մեկ լն ի, որ աղեկ ջսվահիր քյար կրճանչնամ,
մեկ էլ, որ աղեկ ծի կրճանչնամ, մեկ էլ մարթ՝
կուղի ջհլ րլնի, կուղի խալիվոր, ինոր խասյաթից
կիմնամ ինչ խոր դավակ ի:

Ջանգինն ի, ուր մշակներաց կյլխավորին
կասի.—Տար էսա կարիրականին կյնղի կրաղի,

մեր կիսախտրաբա փայտներ մեկ ամսով տու, թո ուր քյուլֆաթ սթարի, ուրան էլ շանց տուր, թո մշակներաց խետ պյանի, ուրան էլ վաղվանից դեն, շուր մեկ ամիս, օրական մեյ խաց թային էապի, շուր մեկ աշխատանք ճարի, ուր կլլխու ճաղն անի:

Չաշալն ի. ցերեկները կէրթա դանդընի մշակներաց քյումաքյ կանի, հեվարին, ուր թային ևաոնի կէրթտ խարարեք: Կնպան խեա՝ դեսից-դենից փեա-փիաուր կժողվեն, օրական մեյ ծակ կըկալեն, օր կնցուցի՝ շուր էրկու շապաթ:

էտ օրերն էլ էտա երկրի թաքավոր պիտի փսայլի: Երկրի դանդինթեր, մեյ-մեկ տնկլին ջավահիր կհաղրեն, որ տանեն թաղա թաքուհուն ադիյա: Չաշու աղեն կուղի ուր աարածըն հմենից առավելն ըլնի, ջուհաոջիթերաց կանչել կուտա, ինոնց պիրած ջավահիրներաց մեշեն մեյ ճո, ջավահիր կճոկի՝ կլին կըրարուշի ոը աոնի, էն թարաֆեն Չաշալ կուկյա, ջավահիր կաոնի ուր ծեռ, վեր-տիր կանի, կասի.—Աղա՛, էսա ջավահիրներաց որը կաոնես՝ առ, հսմա էսա մեկ մի՛ աոնե, իսոր մեշ բոտ ի:

Ջուհաոջին էլ ինաաու, ալմաստի սղոց կը-տնի՝ ջավահիր կսղոցի. կիրիշկան ինչ՝ ջավահիրի մեշ բոտ ի: Աղեն ուրիշ ջավահիր կաոնի, կասի.— Չաշալ, տյու էսա ինչ աղեկութեն էր արիցիր ձիկ: Բոտ ջավահիր աանեյի թաքավորուն ադիյա, թաքավոր իմ վիզ պիտի դանել տեր:

Ուր մշակներաց կլլխավորին կասի.—էսով դեն Չաշու թային մեյ խացով ավրցուցեք:

էսով դեն Չաշու թային կտաոցուցեն օրա-կան էրկու խաց:

Կրնցնի մեյ շապաթ, էրկու շտպտթ, մեկ օր էլ ջուլար կըպիրեն աղին, թե՛ չես աւե, քյու դուշման, քյու սնորն ընցեր ի, կուկյա վեր քյե կոիվ:

Աղեն էլ շաա անվախ իդիթ կըլնի, կասի.— Իմ կըրաթին, որ հալա ալար չի արվե վրեն, պի-րեք ալարեք, ես խեծենեմ էրթամ դուշմնի տեմ կոիվ, սեվ պիրեմ վեր ինոր կլլխուն: Կըրաթին կպիրեն, ի՛նչ կըրաթ. ոտքեր որ չի դարկե՝ թաղա ճըրուկ աոտի մեշ, թող-դուման կիսասնի երկինքյ:

Չաշալն ի, կուկյա ծիյու կլլոխ կըպոնի, կիրիշկա մեշ ինոր աշկերաց, կասի.—Աղա՛, մեյ խնդիրք կանեմ, էսա ծիյով քյու դուշմնի վրեն էրթալուց աոաճ, մեյ խաա քշի, թո տղեկըմ քրոանի, սորա դյուլերաց մոտով քշի, որ էսա ծին ուրան շթալեց դյուլի մեշ, նոր անվախ քրշի վեր քյու դուշմնին:

Աղեն ի կասի.—Փործ-փործանքյ չի, մըխա քըրքենք:

Կըխեծնի ծին՝ կես սհաթ կքշի, կըյոտընցու-ցի, կքշի դյուլերաց թարաֆ: Ծին ճուր կախնա թե չէ, ուրան կթալի մեշ դյուլին, կյոմշու պես կը-փոքվի. աղի սիլախ-ասպար բիթուն կլխկվի:

Աղեն կասի.—Ծո վա՛յ, էսա ինչ պյան էր-որ ես էսա սհաթին կնացած ըլնի դեխ դուշմուն. էսա ծին էլ նսաներ ճըի մեշ, իմ սիլտիս-միլախ թացվեր, ես չի կանի կովե, դուշմանս կիսասներ վրես, կլլոխըս կկտրեր: Ծո՛, Չաշա՛լ, կասի, տյու ինչըրի իմցար, որ իմ կըրաթին ըտըսկնտ կյեշ խասյաթի աեր էր:

Չաշալ կասի.—Ես որ իրիշկիցի մեշ ինոր աշկերաց, խասկըցա, որ ինոր աշկեր կյոմշու աշկերաց նման ախմախավարի էր, միտք արիցի. ձիկ-ձիկ ասիցի՝ էսա ծին ուր քուտակ վախտ, կյոմշու կաթ ի կիրե, կյոմշու էլ խասյաթ ի աոն:

Կլլխավոր մշակ կասի.—Վալահի, Չաշու ասած դողրի ի, մեր կըրաթին՝ քուտակ վախտ, կյոմշու կաթով ենք ճոճացուցե:

Աղեն կասի.—Ինչ որ ի, Չաշալ, էսօրվա օր տյու ձիկ իմ դուշմնի ծեռից աղատիցիր, ես քյու աղեկութենի տակ չեմ մնա, էստուց դեն, իմ մուլքի մեշ մնալու քյու վաղեն մեյ տարով կըհերկնցու-ցեմ, քյու թայինն էլ օրական մեյ խացով կավրլ-ցուցեմ:

էաուց դեն Չաշու թային կտաոցուցեն իրեք խաց:

Կնիկն էլ ինչ ի արե, էսա խարարեյթերաց մոաներք փորե-փորփորե, սոխ-սխտոր, բոհան, նարդիդ, ուրիշ պյան-ման ցանե, օրական-օրա-կան իրկան պիրած թայինթերաց խեա կանանչի կըանեն՝ կուաեն, փառք կուաան ասարծուն, կա-սեն.—Թե՛ ըսաեդ մեր պրճութեն չեն կիաե, մե բենամուս ասող չկա, ինչ կըլնի, թո ըլնի:

Կրնցնի մեյ վախա էլ, մեկ օր աղի տուն դավաթ կըլնի: Աղեն ի, ուր դավաթվորներաց կրսա կանի ուր կլլխու իկածեներ, կկայնի վեր լոտ ջավահիրին, էնան էլ ուր կըրաթի վրեն: Կըտիսնա, որ մեյ քանիմ խոկլի կըղարմանան: Ինքն-ուրան կասի՝ տես, էսա փելղավանդյներ, ձիկ շավատացին: Կանչեմ Չաշուն, թո ինքն շհադութեն աա:

Չաշալ կուկյա: Աղեն կասի.—Չաշա՛լ, մխատ իմ կըրաթի ծիյու էնան էլ իմ խավնած ջավահիրի կրսեն արա, թո իմ դավաթվորներ լսեն:

Չաշալն ի, էտա պյաներաց կրսեն կանի, հա-

ման ըսկուն, ինչիս աղեն էր արեւ. էլախսա՝ ինչքիս
որ իլեր էր:

Դավաթվորներաց մեկըն կասի.—Որ ըսկուն
ի, էսա Չաշալ, ուրիշ-ուրիշ խունարներաց տեր
էլ կրնի:

Աղեն կլսի, ետ կտառնա գետ Չաշալ, կասի.—
Չաշալ, բոյ միտն ի, տյու որ ոտ տրիցիւր վեր
իմ խոյին, ձիկ տսիցիւր, տգա՝ ասիցիւր, ես իրեր
խունար ունեմ, մեկ, որ ակն-ակունք կանչնամ,
մեկ, որ ծիյու աղեն կխասկնամ, սեյն էլ, որ
խասն ողին, կույի ԳՆԷլ ըլնի, կուղի՝ խալիվոր,
մեկ ատիւ որ իտար խեա կլոտծ տըռնեմ, էն սհաթին
կխասկընտմ թե ինչ ասլի խոր դավակ ի Ես
բյե էրկու տլանի մեկ ցրորիւր եմ. ակն-ակունքն
էլ ճանչըցոր, ծիյու պնույթն էլ խասկըցար,
մետցեր ի հիսան ողլուն անչընալըտ ցրորեմ:
էսա դավաթվորներ որ կան, բիթունն էլ կիսեն,
որ իմ ծնվելուց առան, առն իմ խոր զարկեր ի,
լսկան որ ես իմ խոր իրեա շեմ տիսեւ Դե որ
բյու ասած զոյրույ ի, ասա տիսնամ, իմ իւր
ի՞նչ թալուր մարթ ի իլն:

էսա դավաթվորներն էլ բիթունն էլ աղի խին
դասերն են, բիթունն էլ խամոդմունք ունեն, որ
աղեն խաստկ տարլուզա մարթ ի, շատ խնաղանդ
էլ սրթի ի, շումբի շուր օրրս մոր խոսկից տյուս
չի ըլնի: Մերն էլ ինչ մեր, տասր տարի ի՝ տեղ-
տեղաշարի մեկն ի:

Տարյ-պապ բյարինք կուտա վեր Չաշուն:
Մեա կմտուցի բալդի տակ, մեկ դար կլլոխ կմածի,
սորա կասի՝

—Աղա, էսա մեկ տարի ի ինչ ես քյու մուլի
մեկն եմ, բյու մշակներաց խեա կրտատեմ, շա-
տեն-բշեն իմցած կաս, որ ես սութ ասելու խաս-
յաթ շունեմ, ինչ որ կիտեմ՝ զողրու-զողրուղանա
մարթու իրիսին կասեմ, էլ ընչի՝ ձկնեւ էտա տլան
խոտցուցիւր, էն էլ էսա ջաղամաթի առաճ: Մեկ
ուրիշից իմցի:

Աղեն թե.—Ես բյեկնից կիսադուցեմ, տյու
դիտի ասես:

Չաշալն ի կասի.—Դե էրթում-կտում արա,
որ տեսիլիս իտմար ձիկ դարար շիտաս:

Աղեն ի, կասի.—Ես շան դավակ ըլնեմ, շան
ձիծ ձրծած ըլնեմ, թե որ քյու ասածի խամար բյե
մեկ դարար տամ:

Չաշալ կտասի.—Աղեկ, կասեմ, համա ըսկուն
կյաի կասեմ, որ ես, տյու, մեկ էլ ասպածն
ըլնեմ:

Աղեն կղոռի.—Ձէ, որ չէ, մկա էսա մարթե-
րաց առաճ դիտի ասես, որ ասես:

Չաշալն էլ կասի.—Աղա, էսա քյու մալ-մուլք,

էսա բյու դանգընութեն, էսա քյու անուն, հմեն-
հմեն ասըլզաղայի են, համա քյու արնի մեշ՝ մեյ
պուտ ասըլզաղու արուն չկա, էլախսա քյու խեր
հարամզաղայ ի իլն:

Աղի ունք-բոունք իրիսից կրթնի. կասի.—
Ե՛ր, Չաշալ, տյու էսա ի՞նչ ապուր էր կերար:
Չուր օրրս իմ խոր հիշատակին օխաներ տալուց
ուտ ուրիշ պյան ասող չէր իլն:

Չաշալն ի, կասի.—Աղա, ախր էն սհաթին,
որ ես ոտ տրի քյու խոզի վրեն, տյու իմ ծեռ
քյու մոյրով մոյրված սանաթ ես տվեւ էտ օրես
ղեն էլմ էլ սանտթներ ես տվեւ:

Աղեն էլ ավիլի կպարկանա. կասի.—Մո՛ւ,
Չաշալ, տյու էտա ի՞նչ շառեր ի կթալեա վեր ձիկ,
ծո տյու ինչ շուն ես, որ ես բյե սանաթ տված
ըլնեմ: Խան տյուս էսա զաղամաթի առաճ ըսպաթ
արա:

Չաշալ կասի.—Աղեկ, աղա, թո քյու ասածն
ըլնի: Բյու միտն ի, առնի տիւր, որ ոտրս տրիցի
բյու անոր, բեղնից ոռլա արիցի, որ ձիկ, իմ
բյուլթրթին սթար տաս, ասիցի էլ, որ քյու մշակ-
ներաց խեա յախատանք կանեմ, ծեռնեա էկածն
էլ շեմ խնայեւ, քյու աղեկութնի տկեն տյուս
կրնեմ: Տյու տեսար, որ ես, կարիրական, ախ-
բյատ, սախկաա մարթ եմ, խեաս էլ ԳՆԷլ կնիկ,
խմորակեր ճիծ: Տյու էսականդար մալ-մուլքի,
էսականդար շեյրնկյի տեր աղա մարթ, ոն: Թե
բյու քյուղեն սթրիցիւր, տարար կյեղի կրաղի
խոր-խարարեթներաց մեկ նսարցուցիւր, ձիկ իմ
բյուլթրթին էլ օրական-օրական մեկական իսց
էլ թային կապիցիւր Թե որ տյու ասըլզաղա խոր
դավակ ըլնիւր, քյու մտքով չէր ընցնե թե՛ օլան,
էսա խարարեթներաց մեկ կյեւ—կյաղան էլ կմտնի,
կյոզ-հարամի էլ կմտնի, էսա անճար մարթու
անճար քյուլթրթի հալ ի՞նչ պիտի ըլնի: Հալա էն
էլ սսեմ, որ մեկ ամիս էլ վաղա կրրիցիւր: էսա
մեկ:

էն որ, որ այու թաքավրուն աղիյա պիտի
տանիւր, ես էկա քյու ծեռաց օտվահիւրի խաս-խամ
ըլնելն ասիցի, ցրորիցիւր, իմ խարարն էլ էլավ:
Տյու՝ ասիցիւր, որ ես քյու կլլոխ թաքավրու ծեռ-
նեն աղատիւր եմ: Տյու իմ բարոկնեմ ճոշ աղեկութ-
նի տիմաց ի՞նչ արիցիւր իմ օրական մեկ խատ
թայինի վրեն՝ մեյ խաց էլ ավցուցիւր: Վասայամ:
Ասոս ասըլզաղա խորից էլած ժառանդ,
կուղի, աղբյատ ըլներ, կուղի դանդին, ուրան
մախից աղատողին՝ ըտրսկնեմ ցած չրվանի կկա-
պեր:

էս էլ բյե, քյու մոյրով մոյրված սանաթներաց
էրկուս:

Քյու կըրոաթին, աղա, քյու տան քուռակն ի իլեւ Քյու տան պատիկ ճըժից չուր խալիվորն էլ, տյու էլ, ըիթունովըտ կիտեյիք, որ էտտ ծին կյոմշու կաթով ի ճոշացե: Մեկուա մտքովն էլ չի ընցե, որ էտա ծին կյոմշանման կըլնի: Էն սհաթին, որ տյու էտա քյայլան ծին խեծաը-քըշիցիը դեխ դուշմընիտ թտրտֆ, էլըմ ես էլա՝ որ քյե ասիցի մեյ խտտ ջըրորի, նոր կընա կոիվ: Կրոաթին քյե տարավ քյեց մեշ գյուլին, քե էլ, քյու սիլախն էլ թացացուց: Տյու էլ քյու պենով տսիցիը—էսա Չաչալ ձիկ սպանվելուց փրկեց: Եղնան այու իր՝ որ քյու պենով ասիցիը՝ էսա քյու աղեկութի տիմաց, ես քյե աղեկութեն պիտի անեմ, իմ մուլքի մեշ մնալու քյու ողդեն կըհերկընցուցեմ մեյ տարով, քյու թայինն էլ պիտի ավըցուցեմ՝ օրական մեյ խացով: Դե, աղեյթեր, կտսի, այուք լղնեք ծեը ասպած, ապա ասըլադա մարթու որթին րաըսկնեմ էլ նամարդ կըլնի՝:

Աղեն էլ, ուր դոսաներն էլ, ըիթուն կըլակվեն, կըմնան:

Անոր աղեն կասի.—Չաչալ, չուր էսօր որ քյու արած տղեկութի արկեն այուս չեմ իկե, էաըա տեղ էսօր այուս պիտի կյամ. ոնշ թե քյու վաղդեն մեշ իմ մուլքին մնալ կհերկընցուցեմ, ոնշ թե քյու թային կըհավըցուցեմ, հակաորն, էաա խարարեյթերն էլ ինոնց մոտի արոան առան էլ, վաղվտնից թաքավորական թրղթով կըկյրեմ քյու անունով: Քյե էլ կըկյրեմ ազաա մարթ: Տիսնամ էլ քյու մաքի մեշ իմ խոր կըհաշվե՝ս խաըամդադա, ձիկ կըհաշվե՝ս խաըամդադա մարթուց ծնված:

Ըսասկնա էլ կանի:

Դորուս էլ կյանք տղի աուն: Ինչկտնդար էլ որ մեը՝ անգյալ պառկուկ ի իլե, ինչկանդար էլ որ նեզսըտած կյախեր լտճուն ասեր ի՝ «գյոորագյո-ոի աղա» էն սհաթին էլ ասեր ի՝ —Ախ, եի ասպած իմ խոկյին կտոնի, ես էրթամ պառկեմ իմ լուս-լուսեղեն իրկան կողքին: Լաճն էլ ուր մոր ամրով ի նստած-կտյնած իլե: Էտ օր որ դավաթվորնե-րաց շհադութենով թաքավորուն խնդիրք կուտա՝ ուր փայլընեը, էնան աըոան աոա կպտշի Չաչուն, կէըթա մոր մոտ, ծեոքեր կըպաքի, կասի՝ Մերիկ, չուր էսօր, իմ խոր անվան իանվ մեյ թարա-խարար ասող չէր իլե, համա էսօր իմ սթրած ախքայտ կարիրական իմ դոսա-դուշմնի աոաճ, ձիկ ըսրսկնա-ըսրսկնա պանեը ասաց: Ես էն սհաթին ինոր ճոշ պըոտուճ ինոր ականջ կթողնի, համա վախեցա որ իմ դավաթվորներ որ խտսնեն ուրտնց տնեը, պիտի ձիկ մեղ աընեն, ասեն.—Տես է, զինքըն ասըլադա-աղա մարթ,

ուր տըոտն ախքայտին թայ տաոցավ, ուր էրթումն էլ չպախեց. իտոր խամար էլա՝ էտա անադուխտց շան մուլք էլ պաշխիցի:

Մկա, մերիկ, այու ձիկ մեյ խեղ սովըցու, ես ինչխ անեմ, որ հյամ իմ էրթում մնա Լըթում, հյամ իմ մուլք մնա իմ ծեո, հյամ իմ անուն մնա թումիդ, հյամ էլ իմ ավքար էտա Չաչուց ըսկուն խանեմ, որ ուր յոթ պոոտով չըմոռնան:

Մերն ի, կասի.—Որթի՛, քյու զանգընութեն, քյու մալ-մուլք անհաշիվ ի, էտա կտոր խարտ-րեք, էաա նախրակնա տաոցուկ կոոթ խողն ի՛նչ ի, որ տյու ետ աաոցուցես, քյու տված էրթումին փոշման ըլնես, ինչ ի, ինչ, մեյ խարար են ասե: Հյտմ էլ ավքար պախես մեյ խեղճ, անճար մարթու տեմ: Էտա ըիթուն մոոցի: Մերիկ քյե մեոնի, այու արե, մեյ խալիվոր վարթապետ պե, ես իմ աշխարքային մեղքեր խոստովանվեմ, իմ սրրփութեն աոնեմ, վով կիտի՝ մախ-մեո ոյ կա՝ ճոշերաց խամար ի, ըրդան չըմեոնեմ, ան-խոստովանանքյ-անմաս մնամ:

Էաա քյամրախ աշխարքի մեշ էլ խալիվոր վարթապետ չկա:

Աղեն էլ ուր մոր ամրըր ե՛ւի էր կտորե, որ մկա կտորեը: Կըլնի ուր ծին կխեծնի, կէրթա: Կէրթա, կէրթա, ասեմ յոթ աշխարք կան կուկյա, մեյ խալիվոր վարթապետ կճտրի, կըթալի ուր ծիու թարք՝ կպիրի տուն:

Վարթապետ կասի.—Օղչում քուրիկ, ինչ խոստովանանքյ ոը անելու ես, արա պրոծի, չումքի իմ օրեր խամբրուկ են:

Աղի մեր կտսի.—Վարթապետ, ես որ կամ, քյաոսուն տարվա կնիկ եմ, սիըարս էլ ըն ի իլե, ծեոս էլ հերկեն ի իլե, որ ասեմ՝ քյաոսուն տիր քյաոսուն խտղտր աղեկութեն արած կամ, համտ իմ, իրկան, իմ խոր անվան, ըիթունի աոտճ մեյ մեղք եմ կյոոծե, էտա մեյ մեղք, ինչխ իշու ամոթանք կախված ըլնի վեր իմ ճայաին, ոչ մի մարթ չի ախսնա ձղնից սավայի, իտոր խամար քյե կանչեր եմ, որ քյու սուրփ աշիշ տոտճ պյանամ:

Վարթապետ կասի.—Խոստովանիր, օխնած, խոստովանիր, ես էլ ասածու անունով քյու կյոոծած մեղաց թուլութեն տամ:

Սորա աղի մեր կտսի.—Վարթապետ, ես իմ էրիկ յոթ աարվան փասկուկ ինք, համտ ինչըխ յոթ օրվտն փասկուկ ըլնինք, ըսկուն շատ խես մեյ-մեկու սեր-սավդով ինք: Մեկ օը էլ իմ իրիկ ասաց՝ կնիկ, ես քեզնից ոչ մեյ սրո չեմ կանտ պախե, մեյ սրո ունեմ, էն էլ պիտի ասեմ:

Ասիցի.—էտա ի՞նչ առա ի՞նչ Ասաց.—Քեզնից պախեր եմ, աստծուց ի՞նչ պախեմ, մեյ տարի տոաւ, ես մեյ տիր իմ պյաոց փոխիր եմ չաժա-տացի, ասիցի՝ սութ կասես, ձիկ կըջորես: —Ասաց. Չէ, վալա՛ի, աղորթ կասեմ: Պյանն ըս-րսկնա էլա՛վ. կնացիր ի սնորից էն թարափ ա՛վ անելու: Սարվցա, կնացի ախպրիմ վրեն շյուր խմելու ձղնից առաւ սղուշաղմ էլ էր իկն նստե-կտա տեղ պանջար կիստկեր, սատանեն ձիկ թրթեց նստա կողք, իւետ զրուցիցի: Դե սաաանեն շատ էր զոսե. սիրաւը կպիր էր, խետ նստա-կայնաւ շամա ի՞նչ, տեսա որ սղար ախշիկ էր, էտա պյանն իլն խոց-խանդոց՝ ինզն մեյ իմ սըոտին: Ես ձեն շրսվի, համա շատ ա՛վքյարոտա՛վա, սրոտիս մեյ էլ էրթում արիցի, ասիցի.—Ոս Լուրանա իշխանի ողջիկն ըլնեմ, բլն ըսրսկնեմ ուղեմ, տյու էրթաւ շու տաշտի մեյ պյանջար բյաղոյ աղչկամ իւետ՝ իմ պյաոց փոխեմ, դե, ես էլ պիտի, համա մեյ բյու բաշկ-սարին բլու պլաոց փոխեմ:

էտ վախտն էլ կյկի մեյ մեյ մըղըրը էր իկե-էյա իմ բնսլամոն օրոխիցի մեյ զատու տեղ, էտա բնսլամոն խալվրներ խակյա, կնացի մոտ էտո մըղըրը, ասիցի՝ Կիտես ինչ կա, իմ աղեն, էտոն խանրմ կնացիր են զատու տեղ իւտը, ես մեկնակ եմ մնացե, կիշերս արե իմ հոդեն օր բնցուցներ:

Մըղըրը կլա՛վ: Չուր լոս խետ մեյ-մեկու՝ իրիկ-կրնդյան պես էլանք: Լուսասեմեն էտա տաոցա՛վ ձիկ ողսւնոնր-պաղաաանք, աստծու սեր տալ, թե ես բեղնից չկըշապցա, կիշերս էլ կլամ:

Ես էլ՝ ասա ինոր ինչիս եմ պիրն մաուցե իմ հոդեն: Ասւին տրեմոցից շուր իրիկուն յոթ տարվան կարմիր կյինին խմցուցեր եմ իրկանքս, աղեկրմ շարիտոցուցե, բյրնցուցե, իմ բնսլամու խալվրներ էլմ խակյե, տան ճրարյներ բիթուն փշեր եմ, փենջարից եմ ինոր բյաշն ներս: Մկոտ էսա կայնե, աղաճանր-պաղաաանք առածու սեր, թե վաղն էլ կլամ:

Դե, ես էլ զոթի ստոտնին յախա տված կնիկ տրամու: Չէ թե մեյ կիշեր, յոթ կիշեր էլ, բուրս-կրնո, իրկանքս շարիտոցուցի. բնսլամու անվան տուկ՝ մըղըրուն ուրախցուցի: Լաին կիշերն էլ խալվրներս փոխելու կլաի. մոոցա ծամքյաղրո շաոցրիցի Լուրսկնա էլ՝ ծամքյաղրով մոա մըղ-րուն ծոց, բյնա շում առաւոտն:

Վառալամ, իտին առաւոտն, մըղըրը կընաց ուր լնամիով, ես էլ հմեն կյախվան պես, խանրմա-ւարի, խակյուկ-կաղուկ կնացի նսաա իրկանս

կուշտ՝ ակաաաի Մեկ էլ մենք հալա ակաաա շեն, պոծե. մըղըրը տոնեն մաա՛վ, իմ ծամքյաղ ձեւ: Տրոնից մտա՛վ, ի՞նչ ասի եր աղեկ ըլնի:

—Խանրմ, աղա. ասաց, տյուք ըսրսկնա միա-սիտ նստուկ ծեր տեղ, խարար շեք, որ էսա մեկ ամիս ի, ինչ ծեր բնսլամեն հմեն կիշեր ձիկ աղաճանքլով-պաղաաանքլով կպիրի ուր հոդեն, որ խեա ձիկ սեր անի:

էսա կիշեր էլ իմ ջորից իմ քյիսեն կողցեր ի, որ շեք խա՛վատա, էսա էլ ինոր ծեոով ձիկ ա՛ված ուր ծամքյաղ:

Իմ իրիկ ծամքյաղն առեց, իրիշկեց. մեր տանու ոսկըրշու նշան վրեն դարկուկ իմ իրիկ էլ իյա իոուր, նյա առեց.—Մըղըրը, ասաց. ինչ որ արեր ես, արեր ես, այու քյու ասա՛ված, իմ տը-ոան բնսլամու անուն մի՛ դանե քյարին, քյո քիսու մեկու փարեն ասա, էտա ծամքյաղի կյինն էլ. էսա սհաթին տամ, քյու շաոն իմ տըոնից դատ արա:

էն սհաթին էլ խանեց մըղըրուն ուղածի դո-րա փարեք խամրեց:

Ես նոր խախըցա, թե ինչ նմուշ ասըլաղա մարթ ի իլն իմ իրիկ. համա ես, ինչկանդար նա-մարդ-բենամուս եմ, որ ըտըսկնա մեյ բեղասըլ, սութ շաոչի, բենամուս մըղըրուն խետ պյաոցըս փոխ եմ արե (Մըղըրը, մըղըրը, խո հմենն էլ ըսրսկնեմ, աստծու իրիսանց ինզյուկ շե՛ն ըլնե):

էսով զեն իրիկըս էլ ա՛վելի աշիշըս կրխիլն: Համա էլ ինչ, ինչ ամիս շըթմամ, ա՛վի անդ առն իմ իրկան պաարոսեց: Սորա, ես կայնա վեր ոաաց լա՛ւրմ պիրիցի էտ օրից զես շատ կրվախնամ, որ իմ լա՛ն համա էն օրերաց ողեն ըլնի, ինչ ես իմ իրկան կըշարխոշցուցի, կըթըն-ցուցի, կլրթի մեյ բեղասըլ, կյող, քյարխանջու խետ կիշեր կրնցուցի էն օրից էս օր հյա կվա-խենամ, որ տուղած ներող չէր իմ արած մեղքիլն:

էսա խոսառվանրյ մեկ ասուած իմցա՛վ: Չունքի աղի խիվընդոտ մերն էլ, խալիվոր վար-թաղեան էլ՝ մեոան կնացին հախ, մենք մնա-ցինք նրհախ:

էլ ոըոեղի՞ց պիտի իմցվեր, թե աղեն ինչ բեղասի սերունթ ի, յա՛ Չաշալն ուր ողբաա-սախկաա տեղով ինչ ասըլաղա մարթու դա՛վալ ի:

Կյարուն պացվա՛վ վեր աշիւրբին, պյացվի վեր ձեյ էլ Մեկ էլ էսա Չաշալ՝ մալույ-մոութ էկա՛վ մոա աղեն, թե.

—Աղա, ասածու խաթրին՝ մեյ ճար արա. թարափրու վերդյի ուղոդներ իկեր են, էտա խըո-խարարեք, էտա կոոթ-նախըակյընեն վեր ձիկ կյրուկ ի՛ շենիկ բաղ-բաղա, ես էլ պաթի, թաբա-

վորական գավթրի մեջ կյրուկ եմ մյուլքատեր։ Ասիցին՝ քի յոթը տարվան խառչ պաշտք ես։ Ասիցին՝ քի յա էսա սհաթին կըխանես՝ հազըր փարով քյու խառչ կուտաս, յան թե քյու կնիկ, քյու ճիթ կտանենք եղսիր, կըծախենք։

Աղեն էլ կասի.

—Մարթ աստծու, թաքավրու առած, մեյ մըլքտտեր՝ ես, մեյ մըլքաաեր՝ ալո՛ւ Տյու կիտես քյու թաքավրու։ Ես էտա տեղ ի՞նչ պյան ունեմ։

Չաշլու ետ տտոցավ, էկավ թաքավրու վերգյի ուզողներաց ոտքներն ինգյավ, աղաճանքյ-պաղատանք արաց, ինոնք էլ զաթի տիսիր ին Չաշլու հալ, սըռտներն ուսմ ինգյավ, ասիցին՝—Աղեկ, իկեք էսա շաշլ մարթու քյուֆրթին-ճժին ծեռ չիտանքյ, մենակ ուրան տանենքյ թաքավրու խամար կոորեքյտրի։

էտա վերգյի ուզողներն էլ՝ դեսից-դենից կըլնի, ես ասեմ՝ խարիր, տյուք ասեք՝ խազար, Չաշլու նման քյասիր-քյուսուր ժողվեր են, տրվեր են ենի-շարիթերաց ծեռ, քյշեր են գեխ ամայի անապաա։ Մեկ օր էլ էսա անապաաի մեջ օց էտա ենի-շարիթերաց մեկուն կըզանի։ Էն մեկել ենի-շարին՝ շոտըմ տանտկ կխանի, ինգյուռ վրեն օցու ատման տեղ կկնգնի, պուլուր-պուլուր էտա տեղ կկտրի, կըթալի դեն։ Չաշլ կասի՝—Աղա էտա չէավ, քիչ ես կտրե, արնի բաղալ տեղին ճուր էկավ։ Էլմ կկտրեն, էլմ էլ տեղին ճուր կուկյա։ Չաշլ տանակ կվիրուցի, զինք կկտրի, արուն ֆըշֆըջալեն ենի-շարու ոտից կթափի։

Դորուս Չաշլ կասի.—Վալահի, ազուն ըստեղից ներս չի կընացե, մկս պիրեք էտա կտրված տեղաց վրեն «կիլ-յադի» կապենք, շոտըմ կադենյա։ Աղորթմանց, ենի-շարին կաղեյնու։ Մեկել օր Չաշլուն կկանչի-կասի.

—Այ եղսիր, կասի, այու էսա ամայի անդ իմ ջան ազատիցիր։ Քյու էսա ճոշ աղեկութնի ախմաց մեյ պստիկ պյան կա իմ ծեռ։ Քե մեյ թուղթ տամ, յանի թե տյու քյու պաժին կոորեքյար արիր ես, թրմըմիր ես, էսա թղթով ետ տառցի՝ կնա քյու աուն։

Չաշլն ի, թաքավորական աղատումեն կտնի ծոց, ուրախ-ուրախ ետ կաառնա ուր տուն։

Տուն, ի՞նչ տուն։ Ասպած ծե շանց չի տա։ Տան տյուան էլ, նեսն էլ՝ մուր մոխիր փուկ, էտա մուր-մոխիրն էլ նալշավոր կըրնգյով կոխկուտուկ, կնիկն էլ, ճիծն էլ մտուկ մառան, ալուռն էլ ներսից փակուկ։

—Մո՛, կնիկ, կասի, էսա ի՞նչ պյան ի։

Կնիկ տյուռ կըպանա, իրկան կառնի ներս, կըկլրկի, լալով կասի.—

—Կիտես ի՞նչ, կասի, մեյ զոռքա կյազան ի փաղա իլե, էսա շապթուց տվել ի, ինչ կուկյա ուր ձիկ պատըռտի, ես էլ հախու առիր եմ ճիծ, մտիր եմ էսա մութ մառան, տյուռն էլ մեր իտվանց փակեր եմ, տան նեսն էլ, տյուռն էլ մուր-մոխիր եմ ցանե, ուր կյազան զըզվա, խո ճար չկա։

Չաշլ կասի.—Մո՛, կնի՛կ, կասի, ինչ կյազան, ինչ պյան, էսա նալշթերաց տեղրանք ուր կան, ինչըխ թե մեր աղի օրզմեյթեր ըլնեն, տյուռ դուր տեղից ես վախցե։

Կնիկ կտաի.—Չէ՛, իմ աղա կյլխավոր, տյուռ արե ներս, տյուռ փակենք վեր մե, տյուռ էլ ծեն մի տտ, շուր մութն ինի, տես կյազանն ինչըխ կուկյա ձիկ պատըռտելու։

Մութ կինի։ Չաշլու մարթու ոտաց ծեն կուկյա։

—Մո, Չաշլու կնիկ,—տըսից հերսոտ կըռոա իկող,—ծո, խերիք չի, էսա մեյ շապաթ, ես իմ ասըլզադա տեղով՝ կյամ-կտյնեմ վեր քյու մրոտ խարտբի շիման, քյե մեյ թարաֆեն աղաճանքյ-պաղատանքյ անեմ, մեյ թարաֆեն՝ խասխալավ, աղունք-մարկյրիտ խոստանտմ, տյուռ քյու խաբարի տուռ վեր ձիկ փակ պախե՛ս։ Ես մեյ տիր քյու խորոտ նմուշ չը տիսնի, ուր տիսեր եմ, շուր իեստըտ շնստեմ-կայնեմ, շեմ դնջանա։ Էսա մեկ օրն էլ քյե ողդա, վաղն էսա կյախ քյու կամքով խետ ձիկ կուտաս-կառնես, տյուռ կիտես, թե չէ, տուռըտ էլ ճըրխրնախան կանեմ, լակոտիտ էլ կըթալեմ ոտացըս տակ՝ կտրորեմ, նոր իմ ուղած կանեմ։

Չաշլու կնիկ իրկան կասի.—Իմ տնուշ կյլլ-խավոր, տյուռ քյու պարի աչկով տիսար, քյու աղնջով լսար, ուր ես քյե կըսա անի, վայ թե տյուռ շավատիր, թե ըսըսկենմ զոռքա կյազան ի կայնուկ հազըր, ուր ձիկ պատըռտի։ Ասպած քյե խասուց։

Չաշլ տուռ կպանա, ծեռ կթալի ապի յախեն։ Աղեն լիրդանի էկած, մեյ դուր կըթերըրի, տառնա կասի.—Չաշլ, կիտե՛ս ինչ կա, տյուռ ըսաեղ չիր, ես քյու կընգյան ուղիցի չըրեր։

Չաշլ ուր կընգյան կասի.—Մո, կնիկ, աշխուրքի մեջ թաքավորներաց վերգյի ուզողներացից ավել բեռայմ մարթ չկա, ես ինոնց մեջն էլ ուսմովի ուստ էկա, տըխըրքի բնասլեր, ուր կան՝ ենի-շարիքն են, շումբի բթմիլ-իթի-փուլուխ միլաթներաց պըճերն ի, ուր կըթողվեն կրտտուցուցեն ենի-շարի, համա ինոնքն էլ տեսած մեկ աղեկութնի բաղալ, ավլի ճոշ աղեկութեն կանեն, հալա ուրանց արածն էլ ուստիկ կհեսարեն։ Համա

ևս ասորդադա ճանըցված մեր աղի մեջ նյա մարթոթեն տիսանք, նյա խըղճմտանք տիսանք, նյա բոշախոթեն, նյա է՛ նամուս:

Ե, բյանի որ ես իմ սախկատ տեղով չեմ կանա խոտ հախից կյայ, իլի վեր, մեր խմորակեր չիժ շրկենք, մեր սամուան առնենք, խոտ խողից էրթանք, տիսանք հայնենք ինչ կըլնի:

Ըտըսկնայ էլ՝ կրլնեն-կերթան, կերթան, կերթան, կերթան, Հալա կերթան. թո էրթան: Լեսպած ուրանց խես: Ուրենք խասենն ուրանց մուրաղին, մենք էլ մեր մուրաղին:

Էրկնուց էլ իրեր խնձոր ի՛նչով, մեյն ասողին, մեյն յսողին, մեյն էլ՝ էսա կրսեն կրսա արողին:

ԱՆՈՒՄԱՆՈՒՄ ԽԵՄԻՆԻ

Կրլնի-չիլնի մեյ շոր կլլտի մարթ:

Էստ մարթն ի՛ յոս որ կըսպցվի, շոր իրիկուն կնստի վեր ուր շիման, ընցնող-տառցողին կիրիչկա, կրմեղի, դարտ կանի, կասի՝—Ընչի էսա աշխար-երկիր կըլնեն մալ-մըլրի սեր, կրլնեն կնիկ-հժու տեր, ես մնացիր եմ ըսրսկրնա ուղբատ, շոր կլլտի, յարտրի ի՛նչիս անեմ, որ ես էլ ուրիշներաց տես մարթամիշու մարթ տասնամ:

Ըսրսկնա դարդ կանի, մուտուի կանի, օրում էլ դինք-դինք կըլնայի կասի՝—Ընեմ էրթամ մոտ բախտ-դանդյնութեն տվող ասպած, ինորից խոսցուցեմ:

Կրլնի, իրես կանի գիս տղոթրան, յա՛, բախտ տվող ասպած, տյու դոր ես, ես էկա: Ըտըսկնա կրլնի-կերթա:

Կերթա, կերթա, մեկ օր, մեյ շտպաթ, կերթա. օրմ էլ համխին սուտ կուկյա մեյ սեվ օցու: Կասի՝ կոյնի մեխա էսա օցուց խոսցուցեմ, տիսանամ, բախտ տվող տասրժու տեղ կիտի:

Պարեկ կուտու օցուն, ինսր հալ-վախտ կրխաւցուցի: Օց կասի՝—Ընչ սեվ հալ, արեւմտոցից շոր սուտուուն, սուտանքս ցափ ձիկ կըտանջի, մարթ ախպեր տյու բյու հալից խարսր տուր:

—Է, կասի, օց տխուր, ինչ ասեմ, աշխար-երկիր տուն-տեղի տեր եմ, մենակ ես գատ շունեմ, իլեր եմ, կերթամ բախտ տվող աստրժուն խոսցուցեմ տիսնամ ինչիս անեմ, որ ես էլ միքից գտնվենամ, հոմբախ չեմ կիտե:

Օց կասի.—Մարթ-ախպեր, սյան ի, թե որ էստ մարթուն բոսստ էկար, շատ ուղջա կանեմ, ինորից խոսցու՝ ես ինչ անեմ, որ իմ ատման ցափ կարի:

Մարթ կասի.—Օց ախպեր, բյու դարդ իմնից էլ դստ ի. կասի ըլնի, սր բախտ տվող աստրժուն

բոսստ էկա. առան-առան բյու ցափ խամար խոսցուցեմ, նոր իմ աղբյուրների խամար խոսցուցեմ.—Էրթողնի էտա անդեն կերթա:

Կերթա, մեկ էլ մեյ բյուկ-սարի բոսստ կուկյա. էտա բյուկ-սարից մեյ ծիավոր փայլեվան էրկերթն դիրախնեռով. մղրախ ծեռ պըռնած տուս կուկյա կըքչի վեր խոտ:

—Հե՛յ, հե՛յ, խողածին,—կըթոռա դատամանց,—խավթն ուր թիվու, ացն ուր պոտուով իմ սընոր չեն ընցն. էտա տյու ի՛նչ մարթ ես, որ իմ սընոր կոխիր ես: Դե. հաղըրվի, ես էսա սհա-թին բյու ցանդակ պիտի անեմ երկնուց խավթե-րաց կեր:

Էսա մարթ կըշոթի կյետին, փայլեվուս ոսթյեր կկյրկի, կուլա, կասի.—Փայլեվան, սյալ-խի, ես բյու սընորի խամար չի, որ իկեր եմ էսըրյաներ, ես իլեր եմ՝ կերթամ բախտ տվող աստրժուն կընդընեմ, որ խոսցուցեմ, թե ինչ անեմ, սր դանդյնամ իմ համխի վրեն, մեյ նաչար օցու եմ բոսստ իկե, էտա օցն էլ ի աղաճանք արե. որ ինսր դարդըն էլ ասեմ, ես էլ կավլ եմ արե, առա՛, էտա օցու պարզն սուեմ՝ բախտ տվող աստրժուն, սորա իմ աղբյուրների դարդ լամ:

Փայլեվան կասի.—Դե, ես բյե սաղ կթողեմ, մենայ թե տյու իմ դարդն էլ ասես էտա նամարդ-օղի, բախտ տվող աստրժուն:

Ուրթն ի, կասի.—Տյու բյու դարդն ասա, կավլը-կրար ըլնի, որ էտա աստրժուն բոսստ կյամ, առան բյու դարդ լամ, սորա օցուն, ծեր իանվ նոր իմ դարդ լամ:

Փայլեվան ի, կասի.—Կիտես ինչ կա, ես ըսըսկնա ծիյով, սիլախով կան կուկյամ, փայլե-վինթերաց խես կոխվ կուտուամ, իմ բյուկ-սարեն կյող-հարամուց կրպախպանեմ. համա իմ խի-վանդ-պառավ մեր ձիկ հյա կասի.—Ախ, բայում, ի՛նչ կըլնե, որ այու տղամարթ ըլնիր—էսա բախտ տվող աստրժուն խոսցու, ես ի՛նչ անեմ, որ իմ մեր էլ բտըսկնա շասի:

Մարթ կասի.—Հսիսն աստրժուն, բյու դարդ շատ դուս դարդ իս Երկինք-կյետին վեր մե շհաղ բլեն, թե սր ձիկ կսմաթ ըլնի բախտ տվող աստրժուն բոսսա կյալ, առանքին բյու դարդ լամ, սորա օցու դարդ լամ, էրկսիցրա ետս իմ աղբյուրների դարդ լամ:

Կասի, կրթողնի կերթա:

Անոթի, ծարավ, կերթա: Մեկ էլ դատումանց մեյ ծառ կըտիսնա, իրես կանի գիս էտա ծառ, դորմ էլ կերթա, ասպած ծե սյարի աա, մալադա տանձի ծառ կրլնի: Կես նուկանոց խասուկ, մոմի պես տեղին, շողշողուն ասանձեր՝ որրն ծառի

պլուզոր կաթուկ արած, որն՝ վեր ճողերաց, տեր-տիրական չկա:

Շոտլանդ մեյ խատ կվիրուցի, կըկռօծի, փյանգի խոսից քիթ կպըռնի, սիւտն էլ կխառնի, խելք կէրթտ, կփըռքվի կյետին: Որ խելք կուկյա կյլտի, ծառ հիսանի պես լեզու կառնի, կասի.— Մարթ-արարած, ի՞նչ կըլնի իմ դարդին մեյ ճար ասա, տյու ըլնես քյու ըստեղծող ասպած:

էար մարթ կասի.— Մո՛, փե՛տ, ախրը ես իմ դարդ կիտեմ, իտոր խամար՝ իլեր եմ, կէրթամ մոտ րախտ ավող ասպած՝ իմ դարդ լալու, ճամխիս մեյ անասունի տեսա, էար էլ ուր դարդն ասաց, էնել իմցա, էտը անասունին էլ էրթում եմ տվե, որ առած ինոր դարդ լամ՝ նոր իմ դարդ լամ: Ըռաստ էկա մեյ կովաթով փայլեմանի, էտը էլ ուր դարդ ասաց, իտորն էլ խոսկ եմ ավե, թե որ ասպած ձիկ կըսմաթ անի՝ խասնեմ բոխտ ավող աստըծու տուռ-առած ինոր դարդ լամ, նոր իմ դարդ: Մկա այու ձիկ ըստեղծող ասարծով ձիկ աղաճանք կանես, որ քյու դարդին մեյ ճար անեմ: Սխըր, ծռ փե՛տ, ես քյու դարդ որտեղե՞ն կիտեմ, որ ճար էլ անեմ:

Տանձի ծառ կասի.— Իմ դարդն էն ի, որ ես հմեն տարի, ծաղկելու վախտ կըծաղկեմ, պըտ-ղելու վախտ՝ կըպաղեմ, պտուղ խասուցելու վախտ պըտըղներս կխասուցեմ (էար այու քյու պարի աչկով կտիսնսս) համա պըտըղներս ղեհիլըամիշ կըլնեն, րսըսկնա կըմնամ: Նյա հիսան-օղլին, նյա երկնուց խավքեր, նյա յարանի առչը իմ պըտղից չեն կանա ուտե, ես ի՞նչխ անեմ, որ իմ պըտըղներ ղեհիլըամիշ չըլնեն:

Մարթ կասի.— Աղեկ, ես որ իսասա բախտ տվող ասարծուն, առած ծեր իրիքի դարդեր լամ, նոր իմ դարդ լամ: — Կասի, կըթողնի կէրթա:

Կէրթա, կէրթա, մեյ լուս կէրեմա, կասի՝ վալ-լահի, էսը լուս, որ կա, րախտ տվող ասպածն ի, էրթամ մոտ, իմ դարդ լամ, տիսնամ ձիկ ինչ ճամբաի շանց կուտա: Ըաըսկնա կէրթա, կկայնի վեր լուս տվողին, կտիսնա, որ մեյ ծովային ջա-նավար ի, փըռքվուկ վիր ավըղներաց, քթի ծակերաց լուս կթալի տյուս, աչկերացն էլ ախպրի պես առցունք կչըռացուցի: Զինքն էլ՝ ժար, փոր կպուկ քյամակ: Իտոր կըխառցուցի, կասի.— Հե՛յ, ծովային, քե ի՞նչ ի իլե, որ էտ օրին էս ինդի:

Ջանավար կասի.— Ի՞նչ անեմ, խողածին, ասպած որ աշխըրքի ինս-ջինս ըստեղծեց, իմ պապերաց, պապերաց պապկեն ասիր էր քի՛ էսա ծովու ծըկներ որ կան, բիթունին էլ տվեր եմ քյու սերընթին ուտելիք: Ես էլ ասպածային խը-

րամանքով. ծուկ ուտելով կկշտանայի: էսը քյանի շապաթ ի, որ ծովու ծըկներ բիթուն՝ ձըկնե կը-փախնեն, ապա իմ հալ ի՞նչ կըլնի:

Ըսկուն էլ ընդյուռ-ընդյուռ կուլա, էտը մար-թու սիւտ կըմըխկըտա, կասի.— Մովային ջանա-վար, ես մեկ տղքյատ հիսան եմ, իլեր եմ՝ կէրթամ մոտ րախտ տվող ասպած, ինորից խառցուցեմ, թե ինչ անեմ, որ զանգննամ: Ծամ-խիս ըռաստ էկա՝ հյա՛մ ատման ցավի տեր օցու, հյա՛մ մըղըբախդար փայլեմանի, հյա՛մ պերք-պյա-ըով ծառի. էտը իրեքն էլ դարդի տեր ին, ուրանց դարդեր ձիկ կըսա աղիցին, տառցուն ձիկ էլ ոռւջա արիցին, որ բախտ տվող աստըծու մոտ ուրանց դարդերն էլ լամ, համա ես իմ աստված, քյու դարդ բիթունիս դարդից ճոչ ի: Կավլ ըլնի, թե որ ասպած ձիկ խասուց րախտ տվող աստըծու տը-ռան, հմենիցս տաւծին, ես քյու դարդ լամ:

էմին արաց թողեց էտը տեղից էլ կնաց: Կընաց, կընաց մեկ էլ մեյ պստիկ քյարի իտվանց, մեյ քյուռ խալիվոր՝ պուպուստ՝ թռավ տյուս, կայնավ առած.— Պարեմ, ֆլանքյաս. ասաց, տյու իմ իտեմն ի կան կուկյաս, էսա ես, դե, ասելիքյոտ ասա:

— Մո՛, ուրան, տյու վո՛վ ես, որ ես քյու իտե-վանց կան կյամ, ասաց, ես բախտ տվող աստըծու իտեմանց ի կան կուկյամ:

— Դե, խա, էլի, ես որ կամ, բախտն եմ,— ասաց քյուռ հալիվոր,— իմցա որ իտիվանցըս կյան կուկյաս, իլեր եմ անմըտ, որ ասելիքյոտ լսեմ:

էտը մարթն ասաց.— Զեմ ավաա, թե տյու ըլնես րախտ տվող ասպած, ախրը տյու քոռ տեղով ին՝ չըխ պիտի հյախ-նըհաղից ձյուկես:

Խալիվորն ասաց.— Ես պյան չեմ տիսնա, իտոր խամար ի, որ վիրն ինչ ըռաստ կուկյա՝ կուտամ, մոնն՝ աղեկին, արժանն՝ անարժանին՝ քյուռ-քյուռանա կուտամ: Սաբարն էտը ի, որ բիթունն էլ ձիկ՝ քյուռ րախտ կասեն: Մենակ տյու ի, որ ձիկ րախտ տվող ասպած կասես:

Սորա ետը մարթ բախտին կասի.— Ասպած ես, թե չէ, տյու կիտես, որ ես ծովային ջանավար չեմ, համա անթուրթնի ըռաստ իկեր եմ, էսա մոտ տեղ մեյ ծովային ջանավար փըռքվե վեր ավըղներաց անթուրթնե կուլա, չումքի ինոր կըս-մաթ ծըկներ ինորից կըփախնեն: Քեղնից ոռւջա կանի ասես, ի՞նչ անի, որ ծովու ծըկներ ինորից չըփախնեն:

Քյուռ բախտ կասի,— էտը ջանավորս քթի մեյ մեկ անկյին ջավահիր ի թրոե, ճըադի պես լուս կուաա, ծըկներ բիթուն էտը լոսից կըխուռ-նեն-կըփախնեն, տյու կնա մեյ պըտըղնց բուռ-

նութի տուր իսոր պրնշին, թո փրորնտա, էտը
աւելին չաժա՛նր քրթից կթոնի տյուա: Զինք
կրմտնի ծով, կինի ուր կրսմաթի իտեժ, տյու է:
զաթի, տյու կիտես՝ ինչ կանես-արա, շուսրջի
լար յաժա՛նր կմնա կլետին ինզուկ:

— Աղեկ, կասի, այան ա՛լ կա, կասի, Եամխի
վրեն մեյ տունձի ծառ կա, ինոր պրտըղներ տառն-
ապոյոտու են նա նա փստվիր եմ, նյտ պտուղ եմ
տվե, համա կիտեմ, որ աշխրբի մեյ տյաոր
պտղի տեր բլնկուց գեն՝ տյառն այան չկա, ոտա
եանեմ թե, որ կիտես, ձիկ տսա, էտը ծառն ի՛նչ
անի, որ էստուց գեն ինոր սված պրտըղներ
բյաղցրանան:

Ըտխա կասի.— Էտա ծառի բյորի տակ՝ պր-
դնձե դյուդյումով խաղինա կա թալուկ: Դյու-
դյումի ժանք տարվե-տարի կուտա ուր պուլորի
խողին, խաղից կրնցնի ծառի բյորին, բյորից՝
պրտըղներաց, խոր խամար էլ պրտըղներ աղու-
լամիչ կրնեն. կրթա՛ս փետաորմ առ, ծառի
տակ փորի, դյուդյում խոն տյուա: Ծառն էտով
գեն ժանդոտ խողից կապտովի, պրտըղներն էլ
կրքյաղցրանան, տյու էլ կիտես, դյուդյումն ինչ
կանես, արա:

— Աղեկ, կասի, դինր-դինր էտա մարթ,
փետի դարդն էլ յաղի, փետի դարմանն էլ իմցա,
մնաց էն աղամվորթու դարդն էլ յամ:

— Յա՛ րախտ, կասի, Եամխից դուա րադանով
բյոշկ-տարեմ կա, էար տեղեն մեյ ծխաժոր փայ-
լեժան՝ մրգրախ ծեռ թոալ տյուա, ծին բշեց վրես,
ուր ձիկ սպաներ, համոտ որ իմցաժ, որ ես բյու
խոնն ի կան կուկյում, իմ տրե խնայելուց սաժայի,
տպառնար էլ արաց, որ ինոր դարդն էլ մո բլե
լամ: Փայլեմին առածով ինչկանգսուր էլ կյոզ-հա-
րամիյ ի սպանի, ինչկանգար էլ ալան-թալան
կանի, որ տան տրոնեն ներս մտնի, ուր պառսով
մեր պիտի ոսի՛ ա՛, ինչ անեմ, որ տյու տղա-
մորթի չես: Էտը փայլեժան ձկնե էրթում առեց,
որ ես բեղեն խառցուցեմ, էլ ի՛նչ անի, որ պա-
ռով մեր ոսպի բլնի:

Քյու խաղիվորն ի, կասի.— Կիտես ինչ կա,
հիսանողի, աշխրբիս մեյ բիթուն մերերն էլ
ուրանդ ալլըղներաց ինչ բլնի, ինչ չըլնի կիտեն:
Էտը փայլեմին հանտայ տիտի: Ուր ծիյու
չըմրուլ պրոնի, առա՛ թե որ կուգես մորթա սրո-
տով մեյ տյան արած բլնես, կնա իրկան: Ասա,
ծեռ թուլ դոշ, ինոր ծրծեր պրոնի, կայիմ ճրմթի
Խաորից սորա տյու կիտես, ինչ կտնես արա:

Մարթն ի, կասի.— Սալի խաղիվոր, ինզներ
եմ բյու րախտ, մեկ ոտա էլ կա, էն էլ լսի, իմ
համիի վրեն օցրմ պառկուկ, առման ցալից ծան-

դր կրտքերո՛ւն, բլն ալան ի, որ ես օց չեմ, համա
առման ցալի առատ իկեր եմ, չառ զոռ ցալ ի
խոր խամար, խեսար չարի: որ օց օլան առտըծու
անեծքով ի, որ տտման ցալի ի տիրացե՛ս Եմին-
կասամ արիցի, որ բեղնից խառցուցեմ. էտթ
անիծվտն ինչ տնի, որ ուր առմտն ցալ կրտքի:

Բախան ի, օույար կուտա բլի՝— Աստվածային
խրամանրյով մեյ օցու առմին ղե՛նի կրժողվլի.
թե որ կուգես օցուն առա՛ մեկ ախմախ մարի
կրնի, կրծի. առմանրտ ցալ կկտրվի:

Կասի, մարթ մեկ էլ աշկ կպանա. կտիսնա՛
խաղիվոր չկա: Կուտա մեյ ուր կլլխուն, կասի՝—
Հեյ վա՛խ, ես ըսըսկենմ աշխարբ կան էկա, որ
րախտ տվող առտըծուն խառցուցի, թե ինչ տնեմ.
որ դանդենամ, համա էսօրվան օր ըսըսկենմ
դարդատերերաց դարդեր լացի, մեյ խատ իմ
դարդ չըլացի: Ըտրսկնա. ուր յանխի՛նի վրեն
էլ ձոկ դարդ արաց, դարդլամիչ էլած՝ թողեց. ուր
էկած համխով ետ տառցալ:

Ըտխին տեսաժ ծովային քանաժար՝ էլմ՛ էլ
փրորյովուկ վեր ալրղներաց անթութեն կուտա:
Խանեց մեյ պտուցնց բուռնութի՝ տվեց ինոր
պնշին, ջանալար փրուրնթաց. փրուրնթաց, թե չէ,
մեյ խալու ծվի դյորա ջաժա՛նր բլթից թոալ տյուա:
Ճանալար՝ մարթուն օխնանրյ տալով ուր թալեց
ծով: Էն կնալն էր, որ կնաց:

Էս մարթ ջաժա՛նրն առեց ուր ծեռ (ջաժա-
հիր մի ասե՛ վառ ճրար: առա), վեր-տիք արաց,
ուրան-ուրան առաց՝ էսր ջաժա՛նր՝ թարալու
թայրի լայեղ ալ ի, ես խո թարաժոր չեմ, որ ձիկ
լաղրմ կյա: Թե տալեսմ ծոցրս, բորսկեսա լոս
սա, ինչ կյոզ-հարամի որ իմնան թե մոսրս
բորսկեսա սնկին բյար կա, պիտի բնցրենն
իտեկս, ձիկ բսպանեն, ուրենք տեր տառնան
էսա սնկին բյարին: Հմենից աղեկն էն ի տնեմ
մեկ կայա բյարի տակ, խորեմ մեյ խողին, թո
մնա:

Ըտրսկնա էլ արաց, դինր թողեց՝ մալուլ-մր-
աւթ կնաց:

Կրնաց խառալ տանձի ծառին: Փետառն
առեց ծեռ, ծառի տակ մե բիչ փորեց, թե չէ, մեյ
պրղրնձե դյուդյում էրեկաց, ծեռ թալից առոթը-
կալով՝ էտը ժանդոտ դյուդյում բյաշեց տուա,
տեսով մեյ հլին ոսկի՝ տրան-ուրան առաց՝— Կալ-
նի մեյ խառ էսր ծառի պրտից քրոնեմ, տիտնամ
բուկի բյաղցրացեր ի՛, թե չէ, իմ բյաշած դալմաթ
բոշ տեղ էրթա: Քյաղեց՝ կերաժ, տիտալ ծառի
պրտըղներ բսկուն են բյաղցրացե, մարթ ուտե-
լուց չի կրշաանա: Ծեռ դարկեց վեր ուր կլլխուն,
առաց՝ վա՛յ, լրմր՛ն, ես էսր ի՛նչ կր արիցի, էլա

կնացի խասա րախտ տվող աստծու առևտ, իմ աղքատութեան դուրդ թողիցի, էսը տյաշտի միշու ծառի դարդ լացիցի, ինոր տյառը պըտըղներ քյաղցըացուցի, համա իմ տառն աղքատութեան խամար մեյ խատ շըրուցիցի: Ըտըսկնա, ուր աըածի վընն փոշման, հերսլամիշ էլած, ծեռ թալեց դյուդյումի միշու ոսկիներ՝ պուտ-պուտ խանեց, րիթուն ցըվեց տյաշտով մեկ, թողեց՝ կընաց: Կընաց-կընաց, խասավ քյոշկ-սարին. փայլեվանն էր, առնին տըրվան պես՝ քյահլան ծին խեծուկ, պողպըտե կյլխանոց արըուկ, մըղըրախ ծեռ պըռնուկ, քյոշկից տուս թըռավ համա դողըրի քշեց վեր իսոր:—Ըհր,—բոռաց դատամանց, —էնօը տյու սութ ասելով իմ ծեռից պըռծաը, համա էսօը քյու ջանդակ պիտի փոեմ մեշ իմ խողին. դե, հաղըրվի:

—Մո, հալա կայնի,—ասաց էսը մաըթ. —հալա մեյ հանսային իմցիր, թե րախտ ավող աստըծուն տիսեր եմ, չեմ տիսե, նոր դավղադլամիշ իլի: Մո, կնացիր եմ էլ, տիսեր եմ էլ, տառն պըտուղ տվող ծառի դարդն էլ եմ լացե, անթութեան լացող ծովային ջանավարի դարդն էլ եմ լացե, ինոնց դաըդեըաց դաըմաններն էլ եմ իմցե, ըսըսկնա-ըսըսկնա պաներ էլ եմ արե, րյու դարդն էլ եմ խաոցուցե, մենակ իմ ախվալից չեմ խաոցուցե:

—Դե որ սութ չես ասե, էսա սըհաթին ասա, րախտ ավող տսպած ձիկ ի՞նչ ի թամբեխ արե, որ ինոր ամըով էսա սհաթին անեմ:

—Բախտ արվող ասպածն ասաց՝ էտը փայլեվինն ասա՝ թե որ կուղես մորըս սըռտովն ըլնես՝ կնա իըկանու Հալա ձիկ էլ թամբեխ արաց, որ ինոր ասածներ ասելուց սորա, ես քյու ծըծեր պըռնեմ՝ ճըմըոթեմ, համա ես ըսըսկնա տըմաըդութեն չեմ անե:

Փայլեվանն էր, շոտըմ ծիյուց իճավ, մըղըրախ դարկեց կյետին, պողպըտե կյլխանոցն էլ, իրիսին կրպցըուկ սութմանցի րեղ-մուըուսն էլ պըռ-նըկեց՝ թալեց դեն, քյաոստուն ճող թել ծամեր

փոեց վեր թիվքյերաց, մեկ էլ ծեր աշկ պյարին տիսնա, էտա մարթու առած կայնավ՝ մեկ չյուրի-մալաք աղչիկ:

Աղչիկ շոքյեց ուր տեմ, թե.—Աղա, ես կավի արե, որ վով կայներ իմ իրես-րերես՝ իմ կնիկ-արմատութենն ասեր, ես մենակ էտը ասողին կյնութեն անի: Քյանի որ էտը ասող տյու էլար, էլախսա մկավից տյու իմ իրիկ, ես քյու կնիկ:

Մարթն ասաց.—Աղչի, դատ կաց, իմ աղքըյ-տութենն ձիկ խեըիք չի, մկա էլ փսայվելս ի՞ պակաս:

Աղչիկն ասաց.—Քյոտ, իմ աշկի լոս, իմ կյլխու տեր կյլխավոր, ինչ աղքատութեն, ինչ պյան, էտը իմ քյոշկ-սարեն հլին խաղինայ ի, րիթունն էլ քյոնն են, պառկի վեր մեշկիտ, կեխմի քեք արա, ինչ վախտ սիրտըս մեկ ուրիշ պյան ուղեց, ձիկ ասա, ես էլ՝ մ էլ ըսըսկնա սիլախավորվեմ, սար-քյաը կան կյամ, քյոշ-քյարվայնթերաց առած պըռնեմ, ալան-թալան անեմ, պիրեմ-լցնեմ քյու առած, տան մեշ՝ էլմ էլ քյու խամավոր խարս-կնիկ՝ մտնեմ քյու ծոց:

—Չէ, որ չէ, ասաց, ես րտըսկնա խամ պյան պըռնող չեմ:

էտը աղածանքյ-պաղատանքյ արողին էլ թողեց-կընաց:

Կընաց՝ խասավ օցուն: Նստավ օցու մոտ, ուր կյլխու էկածներ դարդլամիշ-դարդլամիշ կրսա արաց, կրսա արաց, կրսա արաց, շուր էկավ խասավ էնտեղ՝ թե րախտ տվող ասպած ինչիս ի ուրան թամբեխ արե, թե՝ օցուն ասա, մեկ ախմախ մարթ կծի, ատման մեշու ծողվոաված դեհիը մտու էտա ախմախի ջանդիկի մեշ, քյու ատման ցավ կընցնի:

Օցն ասաց.—Ախրը, ես քեղնից ավելի ախմախ մարթ որ տեղից կընդնեմ, արե, քյե կըծեմ:

Ասաց, ատամ կայիմ դարկեց ինոր կակուղ տեղաց մեշ, ըսկուն կայիմ, որ ատման մեշ ինչ-կանդար դեհիը կեր, բիթուն քամվեց մեշ մարթու ջանդկին: էլ նյա՝ տվեց, նյա՝ առեց:

Ե Ր Գ Ի Ծ Ա Կ Ա Ն Զ Ր Ո Ւ Յ Ց Ն Ե Ր

ՔԱՎՐՈՉ ՇՈՒՆ ԽՈՒՎՈՒՐ Ի

Կընի, չի ըլնե, մեյ աղքատ կընիկ կըլնի: Էտը կընիկ կմնա աղով. իտոր իըիկ կասի.—Ծո-ճանց խաբար ի՞ «կինի մալի տեր, կկայնի որթու խեր», մկա իմն ի, որ լաճ-տղա ըլնի, իմ քյամ-

կին կխասնի, ես էլ կըղանդյնամ, սաղ կյեղ-կյեղովի ձիկ րախութեն կանեն: Ուրա կնդյան կասի.—Կավըլ-ըրար ըլնի, ով կյա ձիկ ալանջկլա սլիրի՝ թե քյու կնիկ լաճ ի պիրե, մեյ թոփ կութնի տամ ալանջկըլեն:

Կնիկն էլ որ թոփ կութնու տնուն կլսի, ուրան-